

Çörtük Rasim Öykü Erhan Palabiyik

– JULIAN · 18 Ağustos 2015

ÇÖRTÜK RASİM

ÖYKÜ-ERHAN PALABIYIK

Kayadibi köyü, Gümüş Dağı'nın eteklerine kurulmuştu. Dağda bir zamanlar gümüş madeni bulunduğundan adını gümüştan almıştı.

Üçgen biçimindeki bu dağ, güneş vurduğunda bir ayna gibi parlar, ışıltısı köye vururdu. Köylüler, dağın sert ve keskin kayalarını söküp, oyup yerine evler yapmışlardı. Nice köylü, bu kayaları sökerken altında kalmış, ezilmiş, sakat kalmıştı. Yine de kocaman kayaları birer kesek parçası gibi söküp yığmışlar, zafer kazanan köylüler olmuşlardı. Bu taşlar hem dayanıklı, hem de sıcak tutma özelliği olduğundan çok kıymetliydi. Köylüler evlerini bu taşlardan yapıyorlardı. Herkes kendi evini kendisi yaptığı için evler eğri büğrü olmuştu. Geriden bakıldığında evler yana yatacakmış, öne devrilecekmiş gibi görünürdü ama şimdiye kadar hiçbiri yıkılmamıştı. Köylüler, evlerinin üstünü dağdan getirdikleri taze meşe ağaçlarıyla kapatıp ağaçların üst kısmını çamurla sıvamışlardı. Meşenin taze yaprakları evin içine hoş bir koku yayardı. Kış aylarında, evlerin içinde şömine ve meşe sobası yakılırdı. Şöminenin sıcaklığı tavana vurduğunda, meşe yaprakları öyle güzel kokardı ki insanlar adeta sarhoş olur, güzel bir uyku çekerlerdi. Kaya dibi köyüne kış boyunca kar yağar, ilkbaharla birlikte de yağmurlar başlardı. Gümüş Dağı, Kaya dibi köyünün bir kalkanıydı adeta. Dağ olmasa aylarca yağan karlar ve sert esen rüzgârlar, köyü alıp ovaya indirir, oradan da Delice Irmağına dökerdi mutlaka. Evlerden aşağıya inmek için de açtıkları patika yolları kullanırlardı. Kadınlar, sabahtan akşama kadar aşağıdaki pınara gidip gelirler ve çok yorulurlardı. Kızlar pınarı adını verdikleri bu pınar üç gözlüydü ve suyu yaz-kış akardı. Yaz aylarında, tüm çocuklar bu pınarda yunarlardı. Kadınlar, çamaşırlarını burada yurlar, evlerine de yine bu pından su taşırlardı. Helkelere doldurdukları suları, yokuş başına kadar eşeklerle getirilerdi. Sonra da helkeleri iki ucu çengelli değneklere takar ve omuzlarına alıp evlerine kadar götürürlerdi. Yokuşu keklik gibi seke seke inen kadınlar, helkeleri omuzlayınca yük katırı gibi tıslaya tıslaya çıkarlardı. Bu yüzden çoğu kadının belleri kamburlaşmıştı. Kadınların işi çok zordu. Gün boyu çoluk çocuğa, mala, davara, tavuğa, cücüğe hep kadınlar bakardı. Kimileri dokuma tezgahlarında kilim dokur, kimileri ıstarın başına geçip işliklik, elbiselik, çuha dokurlardı. Yünden ellik, çorap, başlık örer, evin geçimini sağlardı. Köyün erkekleri, tembel heriflerdi. Kadınlar arı gibi çalışırken onlar, sobaların yanında kedi gibi yatarlardı. Kimileri ayaklarındaki çarıkları onarır, kimileri karasabanı tamir ederdi. Kimi zamanlar dağda keklik, tavşan avlarlar, kimi zamanlar da dağdaki ormandan gizlice odun keserlerdi. Odunları Yerköy'de, Çerikli'de satar, karşılında da yağ, tuz, gaz, kibrit alır, köye dönerlerdi.

Aşağıdaki Sekili Ovası ise bolluk ve bereketin simgesiydi adeta. Köylüler: "Kayadibi'nden taş götürüp Sekili Ovası'na eksen, yeşerir." derlerdi. Kayadibi'ndeki tüm tarlaları, meraları Kemal Ağa ekip biçerdi. Köylüler, tarlaların yanına bile yaklaşamazlardı. Ağanın, ayağının değdiği ve işaret ettiği yerler onun mülkü sayılır, ona tapulanırdı adeta. Kemal Ağa, tarlalardan aldığı mahsulleri Sekili Ofisine götürüp

satardı. Kemal Ağadan arta kalan verimsiz, taşlık, kayalık tarlaları da ancak ağanın izniyle bazı köylüler ekip biçerdi. Köylüler, bu andak diken, devediken ve pıtraklar dolu birkaç evlek tarlayı ekip biçmek için ne çabalar sarf ederlerdi. Kemal Ağa, elini dahi vurmada bu tarlalardan pay alır, ambarına atardı.

Buğday ambarları, köydeki ağaçlardan yapılırdı. En büyük ambar, Kemal Ağanın ambarıydı. Köylüler, kendi ambarlarına sadece kışlık yeygisini koyardı. O da çabucak biter, tükenirdi. Güzden, bu buğday ve arpaları değirmende öğüttürüp kıl harallara doldururlar ve kilerlerde saklardı. Arpa unundan zavar yaptırıp öküzlere top yapar, yedirirlerdi. Kış mevsimi uzun sürerse köylüler, bu zavardan ekmek yapmak zorunda kalırlardı. Arpa ekmeği çok kötü olurdu ama başka çareleri de yoktu.

Kemal Ağa, bölgenin en zenginiydi. Çevre köylerde de otorite sağlamıştı. Sanki tanrının yeryüzündeki yansımasıydı. Sınırsız yetkiye sahipti. Astığı astık kestiği kestikti. Her şey onun vicdanına kalmıştı ama vicdan ne gezerdi onda? Tarlalarında tırpancı, kalıççı (orakçı) çalıştırır, sonra da hakkının vermeden kovardı. Kimse, çalışmak için onun kapısına gitmek istemezdi. Ancak korkudan, mecburen amelilik ve ırgatlık yaparlardı. Çoluk çocuğun bile hakkı vardı ağada ama veren yoktu. Hiçbirisi karşısına geçip de: "Hakkımı ver Kemal Ağa!" diyemezdi. Hele bir desinler, başlarına geleceği Allah bile bilemezdi. Köylüler, şamar oğlanı gibi olmuşlardı. Ağa, dövdüğünü döver, sevdiğini severdi. Ağa kendilerine ne verirse ona razı olur, çeker giderlerdi. Kimi zamanlar, bir delilik edip ağanın karşısına dikilenler de yok değildi. Ancak onların da akıbetlerini kimse bilmiyordu. Kim bilir hangi yılanın deliğine gömülmüşlerdi? Köylüler, ağadan korktukları kadar Allah'tan korkmazlardı. Allah, öbür dünyadaydı ve ne yazdıysa orada çekeceklerdi. Ama Kemal Ağa bu dünyadaydı ve cezası da peşindi.

Kemal Ağa, iri yarı tam bir insan azmanıydı. Yaban domuzu gibi bir kafası, kalın ve gür kaşları, dana gözü gibi iri iri çakır gözleri, kocaman kıllı kulakları vardı. Hele o kocaman burnundaki kıllar, yabani yemlik gibi sarkardı. Hafif sakallı yüzü de buruş buruştu. Şöyle bir baktı mı ortalığı bıçak gibi keserdi. Kimse yüzüne bakmaya cesaret edemezdi. Üzerine giydiği takım elbise, bir ayının üstüne atılmış çul çaput parçası gibi dururdu. Yeleğinin cebindeki altın kaplama köstekli saatini çıkarıp da baktığı zaman gözleri tıpkı bir camıza benzerdi. Parmağındaki altın yüzük ışıltılı parlardı. Belindeki eskimiş tabanca kılıfı hemen dikkat çekerdi çünkü köylüleri korkutup sindirmek için tabancasını görünecek şekilde taşırdı. Kayseri'den getirttiği iskarpinleri de boyasızlıktan çatlamıştı. Hem hödük hem de pis bir adamdı. Öyle pis ki çoğu zaman burnunu ceketinin koluna silerdi. Kocaman karnı, kendisinden iki adım önde giderdi. Kemal Ağanın atı da kendisi gibi iri yarıydı. Atına binebilmek için konağının önündeki taşın üstüne çıkar, çocuklarının yardımıyla binerdi. Köy odasına ya da köy kahvesine geldiğinde de köylüler, hemen yerinden fırlayıp atın dizginlerinden tutar ve birkaçı birden yarış edencesine ağayı attan indirirlerdi. Kemal Ağanın Arap atı, pek alımlıydı. Gümüş koşumlarıyla köyün içinde gider gelirdi. Çoğu zaman kuyruğunu topuz yaparlar, at, tıpkı mini etek giymiş İstanbul kızları gibi tıkr tıkr yürürdü. Köylü, ağanın gelip gittiğini atın nal seslerinden anarlardı çünkü bir tek ağanın atı vardı.

Kemal Ağa, köy odasına veya köy kahvesine geldiğinde her zamanki yerine oturur, köylüler de etrafına toplanır, yağcılık yalakalık ederlerdi. Ağa, onlara hiç yüz vermezdi.. Gümüş kaplı tütün tabakasını çıkarır, Ankara'dan getirttiği uçlu Sipahi sigarasından bir tane çıkarır, acı kahvesiyle birlikte içerdi. Köylüler, yüz bulamayınca yavaş yavaş yanından uzaklaşır, ağayı kendi haline bırakırlardı. Kemal ağanın cebi, her zaman bir torba gibi köylülerden aldığı senetlerle doluydu. Kahvesini yudumlarken senetleri çıkarır, bir

bir kontrol eder, tekrar cebine koyardı. Köylüler, "Ah şu senetleri, şunun elinden bir alabilsek." diye iç geçirirlerdi. Ancak korkak ve ikiyüzlüydü köylüler. Tosbağa gibi kafalarını kabuklarına çekerek yaşarlardı. Sabahtan akşama kadar ağanın malını, mülkünü, namusunu çekiştirirler, ağayı görünce de hürmet etmekten, yağcılık yalakalık etmekten geri kalmazlardı. Ağanın, hakkını vermediği köylüleri bir meydana toplasan, küçük bir köy ederdi her hal. Köylüler, bir ağadan, bir de veremden çok korkarlardı. Ağanın adını bile duysalar esas duruşa geçerlerdi. Verem hastalığı da yoksul hastalığıydı. Kimi zaman muzip bir köylü, kahvede otururken birden ayağa kalkıp: "Hoş geldin ağam! Sefalar getirdin. Buyur hele buyur!" der, herkes birden, alay komutanı teftişe gelmiş gibi hazır ol vaziyetine geçerlerdi. Bunun bir yarenlik olduğunu anladıklarında da söver sayarlardı. Ağanın adı, zemheri soğuğu gibiydi. Duyduklarında içlerini üşütüyor, titretiyordu. Çünkü ağanın acıması yoktu. Birçok köylüyü böyle borçlandırmış, sonra da evlerine, bostanlarına el koymuştu. Kimi köylüler de ağanın şerrinden kurtulmak için Ankara'ya, Kırıkkale'ye gidip yerleşmişlerdi. Mallarını koruyamıyor, hiç olmazsa canlarını, namuslarını korumak için köyü terk ediyorlardı. Yani ağayla dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak daha evlaydı köylüler için. Köylüler, ekmeleklerinden aşlarından kestikleri üç beş kuruşla çevredeki silah kaçakçılarından, gizlice tabancalar aldılar ama hiçbir zaman bunları Kemal Ağaya karşı kullanamadılar. Zulüm bir poyraz gibi esiyor, bağırılarını yakıp kavuruyordu. Herkesin içinde ağaya karşı durmak vardı ama hiçbiri buna öncülük etmeye cesaret edemiyordu. Kemal Ağa, zulmünü katmerleşerek sürdürüyordu çünkü kendisine hesap soracak hiç kimse ve makam yoktu. Herkes her işi Allah'a havale etmiş, mahşer gününü bekliyordu. Elbet Allah, bir gün bu zulümlerin hesabını sorar, Kemal Ağayı kaynar kazanlarda yakardı. Köylüler de haklarını, öbür dünyada alırlardı. Allah-u Teala, kullarına bu dünyada yardım etmiyor, sadece sağ ve sol omuzlarındaki günah ve sevap defterlerine birer çizik atıyordu. Köylülerin anası ağlıyordu ama Kemal Ağanın taşsağında bile değildi. Malına mal, mülküne mülk katıyordu. Devletin ileri gelenleri arasında itibarı da vardı, gerisi umurunda değildi.

Kaya dibi köyü, bin bir çeşit ağaçlarıyla, meyveleriyle, bağlarıyla, bostanlarıyla, kuşlarıyla, çiçekleriyle, böcekleriyle tam bir cennet mekanıydı. Hele o, asırlık ceviz ağaçları yok mu? Ceviz yemekten çocukların elleri kınalanmış gibi olurdu. Dağlardan, tepelerden şırl şırl akan soğuk sular her şeye bedeldi. Yaz aylarında, bostan tarlaları bir başka koku verirdi insanın ruhuna. Sanki dünyanın tüm nimetleri, güzel kokuları, renkleri burada toplanmış gibiydi. Ve bunların tek sahibi, Kemal Ağaydı. Kayalarında keklikler öten, ormanlarında tavşanlar gezen ve dağlarından kekik, narpuz, paryavşan, üzerlik kokuları yayılan bu güzelim Kaya dibi köyü, ağanın elinde oyuncak olmuş ve kızlığı bozulmuş kınalı bir genç kız gibiydi. Kemal Ağa, bir jandarma karakolu kurdurmuştu Kayadibi'ne. Sık sık bir koyun leşi giderdi karakola. Ağaya karşı çıkmaya, hak aramaya kalkışanlar, bu karakola çekilir ve eşek sudan gelinceye kadar dövülürdü. Ağanın adamları, köy kahvesinde sudan bahanelerle hır çıkarır, sonra da köylüleri karakola çektirirlerdi. İyi bir dayaktan sonra ağa, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi karakola gelir, güya köylüleri kurtarırdı. Danışıklı bir dövüştü bu. Kimi köylüler, karakolda falakaya yatırılır, ayakları Ramazan davulu gibi oluncaya kadar dövülür ve evlerine salınıverirdi. Köylüler, bu şişlikleri indirmek için yeni kesilmiş bir koyun veya keçi postu bulmaya çalışır, ayaklarını bunlara sararlardı. Doktor yok, ilaç yok. Olsa da para yok. Kağrı ile Yerköy'e gitmek de bir ölüm zaten. Vesait yok, götürecek adam yok. Jandarma, köyü ve köylüyü korumak için değil de ağayı korumak için kurulmuştu. Köylülerin nesi vardı ki korunacak? Tıpkı

Mayıs ayında kırkım yapılmış keçi gibi cıvırdılar. Mal yok, mülk yok. Nesini koruyacaktı ki jandarma? Devlet, ağaya karşı en küçük bir kıpırtı olsa anında köye damlardı. Ama bir köylü öldürülse aylar sonra haber alırdı. Bir de askere almak ve öşür toplamak için elini çabuk tutardı. Hizmette tosağa gibi yavaş davranan devlet, temsilcisi olan ağayı korumak için cemsellerle yüzlerce jandarma yığardı köye. Ağanın namusu ve itibarı, devletin namusu ve itibarıydı. Ağa, devlet demekti.

Kemal ağa, boğazına düşkün olduğu kadar uçkuruna da düşküdü. Köyün içinde gün boyu, Arap atıyla rahvan gidip kızlara, gelinlere göz dikerdi. Kocası askerde olanlara dolanmayı pek severdi. Köyün erkekleri, köyün içinde hiç gezmezlerdi. Küçük bir köy olduğu için en ufak bir dedikodu gaz ocağı gibi alevlenirdi. Ancak ağaya her yer serbestti. Çoğu zaman tırıs gider, atın üstünde it titriyormuş gibi zıngırdardı. Köyün kadınları, ağanın yan baktığını görünce: "Boyu devrilesice namıs düşmanı! İrzı kırık! Senin hiç mi namısın, şerefin yok?" diye söylenerek avlulardan içeri girer, topluların (pencere) perdelerini sıkı sıkı kapatırlardı. Ağanın itine baksan namustu da kadınlarınki çaputtu sanki. Köylüler, içten içe bıçak gibi bileniyorlardı ama bir türlü kesemiyorlardı. Çocuklar bile ağaya kin besleyerek büyüyorlardı. Gün olur harman olur da bu devir değişir miydi acaba? Kim bilir? Bakarsın bir gün ağalar da zulümleri de kaybolur giderdi. Cumhuriyet rejiminde ağa, bey, paşa, şeyh, şih olmayacak demişlerdi. Rüzgar ekenler, bir gün fırtına biçeceklerdi. İş, o rüzgarın yönünü değiştirmekti.

Kemal Ağanın konağı, bir gece kimliği belirsiz kişilerce kurşun yağmuruna tutuldu. Ancak ağaya birşey olmadı. Çünkü o geceyi ikinci avratının yanında geçirmişti. Kurşunlayanlar, bunu öğrendiklerinde çok üzüldüler. Kaya dibi jandarması, genç yaşlı demeden tüm köylüyü falakadan geçirdi ancak hiç kimse, "Ben yaptım" demedi. En çok üzerinde durulan kişi, Camız Bekir oldu. Yıllar önce Camız Bekir'in kızı Gülsüm'le Kemal Ağanın adı çıkmış, kız da namusu uğruna samanlıkta kendini asmıştı. O zaman jandarma, bu olayın üstünü hemen kapatmış, sıradan bir intihar olayıymış gibi geçiştirmişti. Oysa bu olayın tek sorumlusu Kemal Ağa idi. Kurşunlama olayından sonra onlarca resmi görevli, müdürler, kaymakamlar, valiler, kumandanlar, Kemal Ağaya geçmiş olsun ziyaretine geldiler. Topu topu iki tabak, cam kırılmıştı ama ağanın malı, devletin malıydı. Bunun hesabı mutlaka sorulmalıydı. Kemal Ağa, ziyaretine gelenleri, davarlar koyunlar keserek konağında ağırladı. Yedirdi, içirdi ve uğurladı. Günlerce bu olay üzerinde duruldu. Ağa, devlet nezdindeki gücünü göstermek için her türlü çabayı sarf etti. Yerköy'den, Kayadibi karakoluna takviye kuvvet gönderildi. Günlerce, evlerde aramalar taramalar yapıldı. Evdeki dededen, atadan kalma kılıçlara, kamalara bile el konuldu. Köylüler, adliyelere sevk edildiler. Ne gece, ne gündüz kahvehanelere gitmez oldular. Gündüzleri duvar diplerinde birikip konuştuktan sonra erkenden evlerine döndüler. Çerçici kılığına girmiş gizli görevliler, köylülerden laf almaya ve kurşun sıkanları bulmaya çalışıyordu. Köylüler bezdirilmek isteniyordu. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Kemal Ağanın evinin kurşunlanması, halkta bir bilinç uyanmasına neden oldu. Ancak bu bilinç ve kıpırdanma, bir çakmak taşının çingisi kadardı. Kavı tutuşturmaya yetmezdi. Dağları, ovaları tutuşturacak bir ateşe ihtiyaç vardı. Kurşunlama olayı, jandarma ve ağa üzerinde öyle bir etki yarattı ki Kemal Ağa, yanında onlarca adamı olmadan evinden dışarı çıkamaz oldu. Kemal Ağa, köylülerin hakkı olan ve kesimine izin verilen meşeleri kestirip odun olarak Yerköy'deki, Yozgat'taki devletin ileri gelenlerine gönderiyordu. Ayrıca gönderilen sütlerin, peynirlerin, yağların, balların haddi hesabı yoktu. Kurbanlık koyunlarını bile Kemal Ağa gönderiyordu. Elbette ağa da korunup kollanacaktı. Ne de olsa

yiyecek ağız utanırdı.

Devir, Halk Parti devriydi. Tek parti iktidarı, ortalığı kasıp kavuruyordu. Halk vergilerden, jandarmalardan bıkmış usanmıştı. Alınan ağır vergilerle köylülerin kanı, kene gibi emiliyordu. Tam bir diktatörlük devriydi. Oysa Milli Kurtuluş Mücadelesinde bu halk, cephenin en önünde yer almış ve düşmanı denize dökmüştü. Şimdi bunlar unutulmuş, tüm yetki ve salâhiyetler ağalara, beylere verilmişti. Ballı börekli içki sofralarında hep ağalar, beyler, paşalar vardı. Fossuh İsmet, pembe köşkünde gününü gün ediyor, yiyip içiyordu. Köylünün içine çıkacak ne yüzü vardı, ne de cesareti. Oysa Mustafa Kemal Atatürk: "Köylü milletin efendisidir" demişti. Efendilik şöyle dursun, artık bir köleydi köylüler. Kurtuluş Savaşı'nda düşmana karşı savaşanlar, şimdi cephenin gerisinde kalmışlar, düşmandan kaçan, Osmanlı'nın iti, kulu, köleleri de baş tacı edilip devletin en iyi yerlerine getirilmişlerdi. Cumhuriyet Devrimi, kısa sürede karşı devrimci Osmanlılar'a kaptırılmış, Cumhuriyet çürümeye başlamıştı. Sözde, hilafet kaldırılmıştı ama Osmanlı'nın kırıntıları, cumhuriyetçi kılığında, devletin her kademesinde görev başındaydılar. Tek değişmeyen, ordu kademeleriydi. Fossuh İsmet Amerikan uşağı olmuş, demokrasi adı altında Cumhuriyet Devrimi çizgisinden iyice kopmuştu. Zaten Halk Partisi de kazan gibi kayıyordu. Yakında kazanın dibi yanacaktı. Hem de öyle bir yanacaktı ki hiç kimse bu kazanı temizleyemeyecekti. Köyler bittense, sıtmadan, çekirgeden geçilmiyordu. Fossuh İsmet bunları bilmiyor muydu? Atatürk yaşasaydı bu Fossuh İsmet'i astırmaz mıydı acaba? İsmet, devleti bir bit gibi yiyip bitiriyor, kimseler buna sesini çıkaramıyordu. Tek adamdı çünkü. Yedi düveli yenen Türk köylüsü bir, sağır İsmet'le baş edemiyordu. Yoksa bu cumhuriyet boşuna mı kurulmuştu? Madem zulüm devam edecekti de neden Osmanlı yıkılmıştı? Bu halk, altıyüzelli yıl Osmanlı'nın zulmünden erim erim erimemiş miydi? Ne gerek vardı Osmanlı'yı yıkmaya öyleyse? Hani cumhuriyet, Mustafa Kemal'in dediği gibi kimsesizlerin kimsesi olacaktı? Neden ağaların şemsiyesi, kalkanı oldu bu cumhuriyet? Yoksullara, ezilmişlere, kimsesizlere yer yok muydu cumhuriyetin kara treninde? Hani bir ağayla, beyle, paşayla bir köylü eşit olacaktı? Nerde kaldı o kara günlerde verilen namus, şeref sözleri? Ah Atatürk! Seni çok arayacağız. Neden bizi bu, kadir kıymet bilmez, Fossuh İsmet'in insafına bırakıp da gittin? Bir gün olsun cephede savaşmamış birisinden Reiscumhur mu olur hiç? Nerede bizim namuslu, şerefli paşalarımız, kumandanlarımız? Cumhuriyet neden bu kadar çabuk eskidi? Köylerde bitler çoğalıp köylüleri it gibi yerken, ağalar da haşere gibi üreyip çoğalıyorlar. Türk köylüsü, daha doğrusu milletin efendisi, ne zaman bu asalaklardan kurtulacak? Asalak ağalara, beylere, sahte paşalara, ne zaman cumhuriyetin halkçı ilacı sıkılacak ve bunlar yok edilecek? Cephelerde gazi olanlar, şehit düşenler, yitip gidenler hep köylü çocuklarıydı. Ağaların çocuklarından bir tanesi bile cepheye gitmemiş, şehit, gazi olmamışlardı. Çünkü para vererek cepheye gitmekten kurtulmuşlar veya dağa çıkarak eşkıyayı desteklemişler ve halkı soymuşlardı. Mehmetçik, cephede düşmanla, açıklıkla, kıtlıkla, bitle mücadele ederken ağaların, beylerin piçleri, evlerinde avratlarının bacaklarını havaya kaldırıp zevki sefa yapmışlardı.

En küçük ağa, belki de Kaya dibi köyünün ağasıydı. Çukurova'da, Aydın Ovasında, Amik Ovası'nda, doğuda kim bilir daha nice ağalar vardı? Köylüler, hem yoksulluğun pençesinde, hem de ağaların pençesinde inim inim iniyor, bok böceği gibi eziliyor, yok oluyorlardı. Osmanlı'nın bu güveleri, keneleri, ağaç kurtları, adaletli Cumhuriyeti için için yiyip bitiriyorlardı. Köylünün, sesini yansıtacak hiçbir şeyi yoktu. Köylünün tüm dünyası evi, karasabanı ve avradıydı. Kendi kendisiyle ya da köylüsüyle duvar

diplerinde konuşurdu ancak, kimse duymasın diye çoğu zaman konuşmazdı bile. Köye yabancı birisi gelse Türk köylüsünün sağır ve dilsiz olduğunu düşünürdü herhal. Zaten altıyüzelli yıl karanlığa ve yoksulluğa mahkum edilen Türk köylüsü, şimdi de ağalara, beylere, soygunculara peşeş çekiliyordu. Ağaların hakimiyeti, milletin hakimiyetini silip süpürmüştü. "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" diyen Atatürk, egemenliğin ağaların, beylerin, paşaların eline geçmiş olduğunu bilseydi ne yapardı acaba? Gazi Paşa, bunlar için mi kahrolmuş, hastalıklara tutulmuş ve her şeye rağmen Cumhuriyeti kurmuştu? Yazık oluyordu bu güzel cumhuriyete ve Türk köylüsüne. Ağalar zulüm çarklarını döndürürken Kayadibi köyünde de her şeye rağmen lanetli bir yaşam sürüp gidiyordu. Zulmün ve baskının olduğu yerde isyan tohumları da içten içe yeşerecekti elbette. Gün olur, bu isyan tohumları meyvelerini verirdi. Bugün ağaların karşısında el pençe divan duran köylüler, silahlarla Yunan'a, Fransız'a, Rus'a, İngiliz'le, Yeni Zelandalıya, Avusturyalıya karşı koydukları gibi bir gün ellerinde oraklarla, tırpanlarla, çapalarla ağalara, beylere, paşalara da karşı koyarlardı belki.

Kaya dibi köylüleri, Kemal Ağanın zulmü altında yaşamlarını sürdürürken bir gün, köyün imamının camiden okuduğu selaya kulak verdiler. İmam, sanki sala okumuyor, inliyordu. Köylüler, kimin öldüğünü merak edip kapılara, toplulara çıktılar. Mart ayıydı ve zemheri soğuğu vardı. Sabırsızlıkla imamı dinlemeye koyuldular. Köyün imamı, Kemal Ağanın has adamıydı. Köylüler, bu adamın arkasında kıldıkları namazın mubah olmayacağına inanır ama mecburen kırlardı. Cuma hutbelerinde, ağanın malını ve canını koruyucu sözleri, İslam'ın felsefesine bandırıp söylerdi. Allah'ın ve peygamberin emirlerini Kuran'ın gereklerini ağanın menfaatlerine uygun olarak okur ve yorumlardı. İmam da en az ağa kadar besiliydi. Eti yenecek olsa, bir köye yetecek kadar et çıkardı imamdan. Sömürü çarkının döndürücülerinden birisiydi imam. Bu imamlar olmasa, jandarma olmasa ağalar nasıl sömürürdü halkı? İmam, minarenin şerefesinde ağıt söyler gibi okuyordu salayı. Defalarca okudu, okudu. Belli ki bir zengin ölmüştü. Bir gariban ölse imam, dilinin ucuyla yalandan bir sela verir, iner giderdi. Ama şimdi büyük bir acıyla uzun uzun ve döne döne okuyordu. Nihayet bitirdi ve: "Köyümüzün muhterem ağası Kemal Ağa, bu sabah Hakkın rahmetine kavuşmuştur." dedi. Birkaç kez tekrarladıktan sonra iki büklüm olmuş bir vaziyette minarenin şerefesinden aşağıya indi. Köylüler, duyduklarına inanamadılar. Sevindiler ama ağanın geberip gebermediğinden iyice emin olmak istiyorlardı. Herkes soluğu Kemal Ağanın konağında aldı. Kemal Ağanın öldüğünü, birinci dereceden akrabalarından da duydular ama hala inanmayanlar vardı. Kimi içinden: "Ya yalandan ölüp de bizi denemeye kalktıysa?" diyordu. Kimi de: "Bu deyyusu yerin yedi kat dibine gömüp üstüne de çimento atmak lazım. Bir daha kalkmasın." diyordu. Tüm köylülerin içinde, ırmak suyu gibi gizli bir sevinç dolaşmaya başladı. Bugün bayram arifesiydi onlar için. Ağanın altı karısıyla, adamlarının karıları evin önünde toplanmış, ağlaşıyorlardı. Köylüler, onlara öyle kızıyorlardı ki yine içlerinden: "Fışkılar! Az altına yatmadınız ağanızın. Ağlayın, ağlayın. Kıçınızı yırtana kadar ağlayın." diyorlardı. Köylüler, her zaman olduğu gibi sessizliklerini ve içten konuşmalarını sürdürdüler. Ne olur, ne olmazdı. Ağanın her yerde iti, yalakası, dazgiri vardı. Herkes ağanın neden öldüğünü merak etmeye başladı. Ağanın adamları, ölüm nedenini saklasalar da kulaktan kulağa duyuldu. Ağa, gece boyunca Ankara'dan gelen misafirleriyle yiyip içip eğlenmişti. İçkiyi fazla kaçırınca kalp krizi geçirmiş ve yığılıp kalmıştı. Ağa, atmış beş yaşındaydı ama daha genç ve sağlıklı görünürdü.

Konağın önüne kara kazanlar kurulup kaynatılmaya başlandı. İnanamayanlar, kara kazanları görünce

iyice inandılar artık. Caminin önünde de birkaç kişi, salacayı tutup avlunun dışına çıkardılar. İmam, yastaydı. Ağa ölmüş, imamın işi de bitmişti. Ne olacaktı bakalım? Bekleyip görmek gerekiyordu. Bu arada Çörtük Rasim de selayı duymuş, ağanın konağına gelmişti. Evin içine girip ağanın ölüsüne bakmak istedi ancak ağanın adamları ve oğulları, onu içeri almadılar. Çörtük Rasim, Kemal Ağadan çok korkardı. Onu görünce şeytan görmüş gibi olur, uzak dururdu. Ağanın vesikalık fotoğrafını bile görse korkardı. Hiçbir zaman yakınında olmamıştı çünkü ağadan, görebileceği kadar zarar görmüştü. Rasim, armudun çöpü kadar ince ve zayıf olduğu için herkes ona, "Çörtük Rasim" diyordu. Rasim, yoksulluktan iplik gibiydi. Çocukken anası: "Oğlum. Poyraz çıktığında dışarda durma. Alır götürür seni." dermiş Rasim'e. Köylüler, cenaze evinin önünde sıralanmışlardı, nasıl yaşadıkları, giydikleri kırk yamalıkl şalvarlardan belliydi. Kör Süleyman'ın oğlu Kara Hasan, ağaya acımaya başladı. Ne de olsa artık hak dünyaya gidiyordu. Oysa bu dünyada anasını ağlatmadığı adam, ırzına göz koymadığı kadın bırakmamıştı. Köylüler, hep böyle duygusal, yufka yürekli, kadercı ve korkak olurlardı zaten. Her şeyi güçlüden beklerler, her hesabı Allah'a bırakırlardı. Birinin başına kötü birşey gelince de: "Bak. Ben demedim mi, yüce Allah'ım bunun hesabını sorar diye?" der, işin içinden sıyrılıverirlerdi. Kemal Ağa, Kara Hasan'ın bostan tarlasını da almıştı elinden. Ama şimdi ölmüştü ve helalleşmek gerekiyordu. Ağa, kimseyle helalleşmeden göçüp gitti diye içi burkulmuştu kimi köylülerin.

Kış, acımasızca şiddetini sürdürüyordu. Köylüler ayazdan korunmak için başlarını, yüzlerini sarmışlardı. Ölüye saygısızlık olur diye ellerini ceplerine sokamıyorlardı. Havuç gibi olmuş ellerini ovuşturup ara sıra ceplerine sokuyorlar, sonra hemen çıkarıyorlardı. Kimileri kaynayan kazanların etrafında halkalar oluşturmuş, ısınmaya çalışıyorlardı. Gümüş Dağı'nın tepesi karlar ve sislerle kaplıydı. Dağ, sanki köylülere gülümsüyor, bir şeyleri haber veriyordu. Köylüler üşüdükçe: "Ulan. Bu düzü de ölecek zamanı buldu. Bula bula itin kuyruğunun donduğu Mart ayını mı buldun? Yaz günü ölseydin de biz de rahat etseydik olmaz mıydı?" diye söyleniyorlardı mutlaka içlerinden. Köylüler, hiçbir zaman ağanın karşısında konuşmaya cesaret edemezlerdi. Kurtuluş Savaşı'na katılmış olanlar: "Ulan, bir daha savaş çıksa gidenin anasını avradını s...yim. Biz savaşıyoruz, ağalar sefasını sürüyor." diye isyan ederlerdi. Bir daha savaş çıksa ve ellerine bir silah geçse önce Kemal Ağayı vurup geberteceklerdi. Ama o da kışın ortasında rakıdan geberip gitmişti. Köylüler, Osmanlı'da ümmet, Cumhuriyette köle yapılmışlardı. Padişah gitmiş, yerine Fossuh İsmet gelmişti. Kaderleri hiç değişmemişti.

Kemal Ağanın öldüğü, çevre köylere de duyurulmuştu. Atlarla, eşeklerle, kağnılarla köylüler gelmeye başladılar. Gelenler konağa buyur ediliyor ancak Kaya dibi köylülerinin çoğu dışarıda bekletiliyordu. Çevre köylerden gelenler, kendi aralarında konuşuyorlardı. Kimileri: "Bu dünya yalan dünya. Daha dün gördük ağayı. Dağ gibi adamdı. Ne oldu da birden balta yemiş çam ağacı gibi devriliverdi? Anlamadık." diyerek ağanın ölüm nedenini anlamaya çalışıyorlardı. Ancak ağanın adamları ve oğulları, hiçbirşey söylemiyor, sadece başlarını sallayarak geçiştiriyorlardı. Misafirler: "Allah rahmet eylesin. Yattığı yer nur olsun. Eyi adamdı vallahi. Dağda, taştta, ovada, kurda kuşa iyiliği oldu. Yemeğini yemeyen, suyunu içmeyen yoktur. Allah, mekanını cennet eylesin. Devlet bir dediğini iki etmez, sözünü dinlerdi. Sözü bıçak gibi keskindi. Kapısından ağalar, beyler, paşalar, fakir fukara eksik olmazdı. Namıslı, şerefli adamdı. Böylesi az bulunur. Köyümüz ağasız, başsız kaldı. Yazık oldu vallahi Kemal Ağaya." diye konuşuyorlar, Kemal Ağayı öve öve bitiremiyorlardı. Bu övgülere Kayadibi köylüleri, içlerinden sövüp sayıyorlardı.

İçlerinden birisi, övgü yağdıran köylülere dimdik bakıp içinden "Avradını s..timin adamları! Sizin köyün otağına el koyup da davarlarınızı, mallarınızı acından öldürmedi mi? Bir gıdım ota muhtaç etmedi mi? Parayı alıncaya kadar mallarınızı otağına koydu mu? Otlak için az mı candarma dayağı yediniz? Yağmurlar yağdı, yarıklar kapandı. Ağa ölünce herşeyi unuttunuz." diyordu. Kemal Ağa, Poyraz, Zencir, Çayköy gibi çevre köylere, Kayadibi'nin yakınındaki otağı vermemiş, birçok köylünün, hayvanlarını satmasına neden olmuştu. Ne kadar da unutkandılar? Çoğunun çocuğunun rızkını kesen ağa, bugün öldü diye her şeyi unutmak bu kadar kolay mıydı? Köylüler böyleydi işte. Sabun gibi kaygan ve ikiyüzlüydüler. Tarih boyunca, kim güçlüyse, kim ezerse hep ondan yana olmuşlardır.

Kemal Ağa, sağlığında bolca yer, içerdi. Uçkuruna düşkün olduğu kadar boğazına da düşkündü. Nikâhsız altı tane karısı vardı. Her gün onlara gidip gelirken balla, etle beslerdi kendisini. Bir oturuşta bir kuzuyu yer, rakısını içerdi. Soba borusu gibi boğazından, ne atsan öğütür geçerdi. Yaban domuzu kadar çevik ve güçlü, canavar kadar acımasız, ejderha kadar korkunçtu. Davar iti gibi yer, içerdi. Cebinde çerez taşır, bir de çoluk çocuğa karşı arsızca yerdi. Dişleri, tıpkı bindiği Arap atının dişleri gibi kocamandı. Ağzı hiç boş durmaz, döven gibi öğütürdü.

İmam, konağa gelip mezarlıkta bir çukur kazdırmaları için ağanın oğullarına talimat verdikten sonra ağanın odasına geçti. Elindeki bezi okuyup üfleyip ağanın at kafası gibi kafasına bağladı. Çenesini zorla kapattı. Ağzı leş gibi rakı kokuyordu. İmam, ağanın her gün içtiğini biliyordu zaten. Kimseye de bunu söyleyecek değildi. Kolonya şişesini açıp ağanın yüzüne kolonya sürdü. Rakı kokusu yine vardı. Olanca kolonyayı üstüne serpti, bitirdi. Odadan çıkmadan önce eksik bir şey var mı diye şöyle bir etrafa baktı. Yoktu. Kapıyı çekip çıktı. Konak epeyce kalabalık olmuştu. Misafirler, ağanın odasına da alınmaya başlandı. Dışarıdan jeep sesleri duyulunca herkes toplulara çıkıp baktılar. Gelenler, üst düzeyde görevli kişilerdi. Ağanın adamları ve oğulları, koşarak gidip karşıladılar. Kayadibi köylüleri, üzgünmüş gibi yüzlerini asıyorlar, açık vermemeye çalışıyorlardı. Ne de olsa kendi köyleriydi. "Ağanın ölümüne sevinmişler" dedirtmek istemezlerdi. Gelenlerin yüzleri de zaten her zaman asık olduğundan, üzülüklerini veya sevindiklerini anlamak mümkün değildi. Mahpushane duvarı gibiydi gelenlerin suratları. Peş peşe onlarca jeep geldi ve konağın önü doldu.

İmam, kazanların kurulduğu yere halılar astırıp cenazenin yıkanacağı yeri kapattırdı. Herşey hazır olunca sekiz-on kişi, cenazeyi bir kilimin içine koyup kaldırdılar. Ağa o kadar ağırdı ki kaldırmakta zorlandılar. Hemen birkaç kişi daha yetişip tuttular ve aşağıya indirdiler. Yıkanacağı yere koyduktan sonra herkes çekildi ve halıların dışında bir halka oluşturdular. Cenazenin başında bir imam, bir de ağanın adamlarından birisi kaldı. İmam, cenazeyi yıkamaya başladı. Sıcak suyu dökünce rakının kokusu etrafa yayılır diye elini çabuk tuttu ve suyu serpip işi bitirdi. Çenesini ve ayak parmaklarını tekrar bağlayıp kefenledi. Kapalı yerden çıkıp köylüleri çağırdı. Hep birlikte ölüyü salacanın içine koydular. Yeşil bir seccadeyi de özenle üstüne örttüler. Köylüler, ağanın defin işlemlerini bir an önce bitirip evlerine gitmek istiyorlardı ancak imam, daha kalabalık olsun diye bekliyordu. Ne kadar kalabalık olursa ağasının namına o kadar sevinecekti. Ne de olsa yıllarca Kemal Ağadan beslenmişti. Ağa, az mı bağ, bahçe, bostan sahibi etmişti kendisini? Son görevini iyi yapmalıydı. Köylerde adetti, ölen kişinin, altı-üstü diye mal varlığı hesaplanır, ona göre bir ücret belirlenir, imama verilirdi. İmamlar, böyle yağlı ballı bir cenaze bulduklarında bayram ederlerdi. Yoksa aldıkları paranın lafı bile edilmezdi. Yoksul birisi öldüğünde, para

çıkılmaz diye pek sevinmezlerdi. Zengin, yağlı kaz gibiydi imamlar için. Bu ücretin alınmasının dinen yasak ve günah olduğunu bile bile alırlardı. Hem de pazarlık yapa yapa.

Soğuk hava, insanların ellerini, yüzlerini ustura gibi kesiyordu. İmam, cenazenin başına geçip duasını okudu. Dua bitince herkes, salacanın ucundan tutmak için adeta yarış ettiler. Salacayı omuzlayıp hızlı hızlı, mezarlığa doğru yürümeye başladılar. Soğuktan, sık sık ellerini değiştirmek zorunda kalıyorlardı. Kayadibi köylüleri ne çileler çekmişlerdi. Bu ayaz, onların yanında hiç kalırdı. Yeter ki şu düzünün toprağa girdiğini bir görsünlerdi. Zulümden kurtulacak, yeniden doğmuş gibi olacaklardı. Kemal Ağanın yerini alacak olan büyük oğlu Yaşar, ne kadar iyi olacaktı? Bunu hiç düşünen yoktu o anda. Köy mezarlığına geldiklerinde salacayı, kazılan çukurun yanına dikkatlice indirdiler. Sanki salacanın içinde bir gül demeti vardı da sarsılırsa yaprakları dökülecekti. Oysa ağa, bir andak dikenini, bir sarıdiken kadar acıtırды battığında. Kayadibi köylülerinden biri, bu yağcı ve yalaka misafirleri, dikkatle izlerken içinden: "Deveye diken, insanogluna s....ken yarar!" diyerek kızıyordu. Kemal Ağa, ölmeden önce mezar yerini duvarla çevirtirmiş, mezar taşlarını bile hazırlatmıştı. Ağanın oğulları, mezarın yan taşlarını getirip çukurun yanı başına koymuşlardı. Mermer taşlar, köylülerin hemen dikkatini çekti. Birisi içinden: "Bu adam ermiş mi yoksa? Öleceğini bilmiş de taşlarını bile yaptırmış. Günahını mı alıyoruz yoksa ağanın?" diye düşündü. Mezarlıktaki diğer mezarların yerleri dağdan, tepeden getirilmiş ince uzun taşlarla belirlenmişti. Kemal Ağanın hem yeri ayrı, hem de mezar taşları özel yapılmıştı. İmam, cemaate şöyle bir baktıktan sonra ince ince dua okumaya başladı. Her duadan sonra cemaat, uzun bir, "Amiiiiin!" çekiyordu. Ayazdan, elleri yüzleri donmuştu. Bir ara hava güneşe çalar gibi olduysa da yine kesiyordu yüzleri. Yabancı misafirler tir tir titremeye başladılar. Herkes sabırsızlıkla bitmesini beklerken imam, uzattıkça uzatıyordu duaları. Çok okuyunca ağa dirilecekti sanki... Mezara gelmeleri dinen yasak olan kadınlar, konakta kalmışlardı. Ağanın karıları arasında miras kavgası başlamıştı bile. Ağanın üstünden çıkan yüzük, saat, cüzdan ve diğer kıymetli eşyaları talan ediyorlardı. Ağanın, altı karısından sayısız çocuğu vardı. Ağa, adlarını bile bilmez, hepsine de, "Gel buraya göbel , git buraya göbel" diye seslenirdi. Ağanın malı mülkü şimdi paylaşılacaktı. Sahip olduğu malların hiçbirisi helal değildi. Köylülerin emeğiyle ve zorla edinmişti bu malları... Mezarlıktaki kalabalık, kuru bir kalabalıktı. Birçoğu, kurtuldukları için gizli bir sevinç duyuyordu. Çok az bir kısmı da ağadan menfaat sağladıkları için üzülüyorlardı. Altın yumurtlayan tavukları gebermişti. Şimdi yeni bir tavuk ya da kaz bulmaları gerekecekti. Acaba ağanın oğulları kendileriyle iyi geçinecekler miydi? Sadece bunu düşünüyorlardı. En önde duran vali ve kaymakamın, soğuktan burunları ve kulakları kıpkırmızı olmuştu. İmam bir an önce duayı bitirse diye kaşına gözüne bakıyorlardı. Hatta kısa kesmesi için işaret edeceklerdi ama imam, başını almış dağlara çıkmıştı. Uçuyordu sanki. Ağasının günahlarını affettirmeye çalışır gibi okudukça okuyordu. Ağadan ve adamlarından her türlü kötülüğü görenler, dayak yiyenler tekmi mezarlıktaydı. Sadece Camız Bekir ve akrabaları, namus davasından dolayı gelmemişlerdi. Çörtük Rasim, cenaze törenini baştan beri sessizce izliyordu. Ne salacanın ucundan tutmuş, ne de bir yardımda bulunmuştu. Bir kıyıda seyrediyordu olanları. Soluğunu zor tutuyordu. Ayaz iliğine işlemişti yoksulluk gibi. Çörtük Rasim'e kalsa cenazenin başında davul zurna çaldırıp fıdayda oynayacaktı ama itin ölüsü de leşi de değerliydi işte. Hem köylüler böyle bir şeye asla izin vermezlerdi. Şu gözü çıkasica töreler, inançlar yok mu? Her türlü kural ve kanun da yoksulların uyması için konulmuş tu nedense? Zenginler için hiç böyle katı kurallar yoktu. Kayadibi

köylüleri, Kemal Ağa öldüğü için gizli bir sevinç duyuyorlardı ama bir ağanın ölmesiyle ağalık sisteminin sona ermeyeceğini düşünemiyorlardı.

İmam, nihayet dualarını bitirdikten sonra cemaate dönüp yüksek sesle: "Ey cemaat-i Müslimin! Rahmetli Kemal Ağayı nasıl bilirdiniz?" diye sordu. Herkes Kemal Ağanın nasıl biri olduğunu iyi biliyordu ama artık hak dünyaya gidiyordu. Sorgusu suali orada yapılır, cezalandırılırdı. Şimdi bir an önce gömüp acele evlerine gitmek istiyorlardı ve: "Eyi bilirdik! Eyi bilirdik!" dediler. İmam, tekrar sordu, aynı cevabı aldı. Tekrar sordu, yine aynı cevabı aldı. Sonra: "Hakkınızı helal ediyor musunuz?" diye sordu. Herkes topluca: "Helal olsun! Helal olsun!" derken Çörtük Rasim, durduğu yerden bir adım öne çıkıp: "Ben etmiyom hoca efendi! Benim rahmetlide hakkım var. Gömmeyin! Hakkımı isti yom." dedi. Rasim, bunları nasıl söyleyebildiğini bilmiyordu. Birden bayılıp düşecek gibi oldu. İçinden dualar ederek cesaretini ve gücünü tekrar topladı. Herkes şaşkınlıktan ağızları açık Rasim'e bakıyorlardı. Bir şok yaşıyordu mezarlıkta. Rasim bunları gerçekten söylemiş miydi? Rasim, kendisine dikilen gözlere bakıp: "Cılgadaki on dönüm tarlamı ağa, zorla elimden aldı. Tarlamı geri istiyom!" dedi. Cemaatten bir uğultu koptu. Ağanın adamları, Rasim'in üstüne yürümüş döveceklerdi ama hemen araya girenler oldu ve engel oldular. Ağanın oğulları, Rasim'e öyle bir bakıyorlardı ki bakışlarıyla delik deşik ediyorlardı mermi gibi. Kayadibi köylüleri için için gülerken misafir köylüler: "Cenazede hak istemek de ne bok yemek oluyor? Görülmüş şey değil!" diyerek homurdanıyorlardı. Ortalık zaten buza kesmişken bir de Çörtük Rasim'in estirdiği fırtınayla iyice donmuştu. Ağanın cenazesi ortada kalakaldı. Herkes cenazeyi unutmuş, Çörtük Rasim'in yediği halı konuşuyordu. Sonra vali, kaymakam devreye girdi ve Çörtük Rasim'i yanlarına çağırdılar. Vali: "Adın ne senin hemşerim?" diye sordu. Çörtük Rasim: "Rasim, vali beyim." diye cevap verdi. Vali: "Şimdi sırası mı bu meselenin? Cenaze var ortada." dedi. Çörtük Rasim: "Tam sırası vali beyim. Rahmetlik hak dünyaya gidiyor. Ben hakkımı istiyom. Bu tarla benim malım mı, sorun herkese. Ağa benim elimden zorla aldı. Çoluk çocuğum perişan. Bebelere, yiyecek bir çatlar dane bulamıyorlar. Ben hakkımı helal etmiyom ağama. Eğer tarlamı geri verirlerse helalleşirim." diyerek direndi. Rasim, buz gibi olmuş, yüzü kızarmıştı. Biraz da mahcup olmuştu ama ne yapsın? Ağa toprağa gömülünce herşey bitecekti. Vali, köylülere dönüp: "Doğru mu bu tarla meselesi?" diye sordu. Köylüler, doğru der gibi başlarını öne eğdiler. İmam, meseleyi bir an önce kapatmak ister gibi bir daha sordu Rasim'e. Çörtük, cenazeyi gömdürmemeye karalıydı. Madem ki başlamıştı, sonunu getirmeliydi. Zaten kendisi ölmüş de ağlayanı yoktu. Hiç olmazsa bebelerin karınları, burunları doysundu. Çörtük: "Ben kesinlikle hakkımı helal etmem. Gömdürmem cenazeyi hoca efendi." dedi. Vali, kaymakam, jandarma komutanı aralarında konuşuyorlardı. Kayadibi köylüleri: "Bizim Çörtük ne yaman adammış da biz bilmiyormuşuz." diye hayranlık duymaya başlamışlardı. İşler iyice kızışmış, ortalık iyice karışmıştı. Kemal Ağanın büyük oğlu Yaşar, ortaya çıkıp: "Sayın valim. Madem Rasim Efendinin babamda hakkı varmış, biz hakkını vereceğiz. Hepinizin huzurunda ben, Rasim Efendinin on dönüm tarlasını bağışlıyorum. Bizden yana helal olsun. Müsait bir zamanda tapusunu da vereceğim. Söz veriyorum. Şimdi müsaade ederseniz, cenazemizi gömmek istiyoruz." dedi. Ortalık birden ısındı. Çörtük Rasim, yılan gibi boynunu uzatıp hakkını almıştı. Köylüler içlerinden: "Tarlamızı, bağımızı biz de mi istesek acaba?" diye düşündüler ama Çörtük kadar cesaretli olamadılar. Tosbağa gibi kabuklarına çekilip sustular. Köylüler, Yaşar'ın bu olgun davranışı karşısında şaşırıp kaldılar. Gidip Çörtük'ü iyi bir dövseler miydi? Yoksa eğilip elini mi öpselerdi? "Helal olsun

Çörtük'e." demekten kendilerini alamadılar. İmam, Çörtük'e dönüp tekrar: "Hakkını helal ediyor musun Rasim Efendi?" diye sordu. Çörtük Rasim: "Helal ediyom hocam. Allah rahmet eylesin. Gömün." dedi ama içi bir türlü helal etmiyordu. Cenaze, salacadan alınıp yavaşça buz tutmuş çukura indirildi. Çörtük, cenazeye bakarken içinden: "Malımıza, canımıza, ırzımıza göz koydun. Hepimize zulmettin. Allah da öbür dünyada sana çektirir inşallah." diyordu. Yağcı köylüler, elleri gökyüzüne değercesine dua ederken Kayadibi köylüleri: "Biz baş edemedik. Sana havale ediyoruz büyük Allah'ım. Cehenneminde en iyi yeri ayır buna. Senin adaletine güveniyoruz." der gibiydiler. Örgütlenip de ağalara, zulümlerine karşı koyamayan köylülerin en büyük özelliği, her şeyi Allah'a havale etmekte zaten. Cenaze töreninde olup bitenler kimilerini üzmüş, kimilerini sevindirmişti. Çörtük Rasim'in sayesinde Kemal Ağanın haksızlığı ve zulmü tescillenmişti. Ama herkes tepkisini dışa vurma cesaretini gösterememişti. Ne de olsa it leşi değil, ağa ölüsüydü bu. Herkes sevincini içine gömmüştü. Ağanın çocukları, kızgınlıktan dişlerini sıkıyor, dudaklarının içini ısıyorlardı. Bu boklu Çörtük'ü yeryüzünden silmek, yok etmek farz olmuştu kendilerine. Düşündükçe: "Seni cıdır! Ulan, sen kim oluyorsun da hak istiyorsun ağadan? Hem cenazede, hem de yabancıların içinde!" diyorlar, nasıl öldüreceklerini, nasıl parça parça edip de itlere yedireceklerini bilemiyorlardı. Neredeyse babalarını kaldırıp diri diri Rasim'i gömeceklerdi toprağa. Cenaze gömüldükten sonra Yerköy kaymakamı, Rasim'in yanına geldi ve: "Rasim Efendi, seni Yerköy'e bekliyorum. Bir çayımı iç, konuşalım. Senin bu meseleyi de halledelim." dedi. Rasim, kaymakamın eline sarılıp öpmek istedi ancak kaymakam elini vermedi. Kaymakama: "Sağ olun efendim. Sağ olun. Allah razı olsun." derken ocakta dövülen bir demir parçası gibi kıpkırmızı olmuştu. Çörtük, kaymakamın gerçekten mi yoksa yalandan mı bu sözleri söylediğini bilemedi. Başındaki yağlı kasketi çıkarıp saygıyla kaymakamı selamladı. Kel başı, bir kabak gibi ortaya çıktı. Korkudan ve heyecandan terlemişti. Soğuk havanın etkisiyle kafasından buhar gibi bir şeyler çıktı. Eliyle kafasını silip elini de pantolonuna siliverdi hemen. Cenazeye gelenlerin bir kısmı, hemen ayrılıp gittiler. Çevre köylerden gelenler de ağanın konağına gidip oturdular. Jeeplerle gelenler de cenaze sahiplerine baş sağlığı diledikten sonra yine jeeplerine binip gittiler. Konağın içi ana baba günü oldu. Tartışmalar, küfürler birbirine girdi ki sanki tüm köylüler kavga ediyordu. Köylüler, yapıları gereği hep böyle kavga eder gibi konuşurlardı zaten. Cenaze evinde, Çörtük Rasim anında yargılandı ve gıyabında idama mahkum edildi. Ağanın ne çok seveni varmış meğer? Daha dün ağaya ana avrat sövenler, bugün ağayı savunur olmuşlardı. Ne cesaretle böyle bir günde hak isteyebilirdi Çörtük? Ağaya hakaretti bu.

Kaya dibi köyü, bugün tarihinde bir ilki yaşıyordu. Birçok köylü, hala inanamıyordu buna. Çörtük Rasim'in heykeli dikilmeliydi köye. Gizli gizli Rasim'in evine gidip cesaretini kutladılar ama Rasim, buna hiç sevinemedi. Sonunun iyi olmayacağını biliyordu. Köylüler teselli ettilerse de bir türlü rahatlayamadı. Çörtük'ün karısı, kocasının bu davranışına çok üzülmüş ve: "On dönüm tarla için çoluk çocuğun hayatını, itlerin önüne attın." demişti. Çörtük, yaptığına pişman olmuştu ama bebeleri düşününce: "İyi yaptım!" diyordu. Kendisine birşey yapsalar bile bebelerin karnı doycak, çıplak gezmeyeceklerdi. Kayadibi'nde ve çevre köylerde, günlerce Rasim konuşuldu. Yerköy'e, Yozgat'a, Çiçekdağı'na kadar namı yürümüştü Rasim'in. Hatta Yozgat'taki yerel gazetelerden birisi, küçük bir haber bile geçmişti. Çörtük Rasim, günlerce evden dışarı çıkmadı. Karısının, meşe odununda pişirdiği o, çok sevdiği bulama çorbasını bile içmeden ağzının üstünde yattı durdu. Derin derin düşüncelere dalıp aniden silkinip kalkıyordu.

Geceleri ayakyoluna çıkmaya korkuyordu. Her an birileri tepesine çöküp, bir çuvala koyup götüreceklermiş gibi geliyordu ona. Çıt sesinden bile tedirgin oluyor, çok korkuyordu. Mart ayında, Çörtük'ün içi demirci ocağı gibi kor ateşler içinde yanıyordu. Gövdesi Kayadibi'nde, ruhu başka evrenlerde geziyordu sanki. "Ne yaptım ben?! Ne yaptım?!" diyordu kimselere duyurmadan. Aradan kırk gün geçmiş, ağanın kırk yemeği veriliyordu. Çörtük Rasim, olayın etkisinden biraz kurtulmuş, rahatlamıştı. Ağanın kırk yemeğine gidip Fatihalar okudu. Ağanın oğulları, Çörtük'ü görünce şaşkırdılar ama bozuntuya vermediler. Çörtük'ü, konağın başköşesinde ağalarla, beylerle birlikte ağırladılar. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Kemal Ağanın halefi Yaşar, yanında birkaç köylüyle birlikte Çörtük Rasim'i evinde ziyaret etti. Uzun uzun sohbet ettikten sonra birlikte Yerköy'e gidip tapu işini halletmeye karar verdiler. Bu ziyaretten sonra Çörtük Rasim, iyice rahatladı. Kötü bir niyetleri olsa ayağına kadar gelip de konuşmazlardı. Çörtük kazanmıştı herhal. Yaşar, Çörtük Rasim'i kendi jeepine aldı, diğer köylüler de bindiler ve hep birlikte Yerköy'e, tapu dairesine gittiler. Yaşar, on dönümlük tarlasının tapusunu Çörtük Rasim'in üstüne yıktırdı. Tapuyu aldıktan sonra kaymakamın yanına gidip gösterdiler. Kaymakam, bu olaya çok sevinmiş görünüyordu. Çörtük Rasim, sevincinden kaymakamın ve Yaşar'ın ellerini öptü. Kaymakamın birer çayını içtikten sonra tekrar yola koyuldular. Çörtük Rasim, cebindeki tapuya dokunup duruyordu. Tapu, tandırdan yeni çıkmış yufka ekmek gibi sıcacıktı. Kayadibi'ne geldiklerinde Yaşar: "Tarlın, tapun hayırlı olsun Rasim Efendi." diyerek Çörtük'ü evine bıraktı. Eve girip de karısına: "Tapuyu aldık avrat!" deyince çoluk çocuk, sevinçten bayram ettiler. Daha sonra köylüler de duydular ve hayırlı olsuna geldiler. Köylüler, sanki kendi tarlalarının tapusunu almış gibi seviniyorlar, Çörtük'e gıpta ediyorlardı.

Kış, ağır ağır yerini ilkbahara bırakıyordu. Gümüş Dağının tepesi karlarla doluydu ama ovaya ilk yağmurlar yağmaya başlamıştı. Rasim, bıyıl tarlayı kendisi ekip biçmenin hayalini kurup duruyordu. Çoluk çocuğunu alıp tarlasına gitse, ekinlerini ekse, yaza da çakmak taşı gibi olan buğdaylarını biçip değirmene götürse yok muydu ya? Su değirmeninde öğütülen buğdaylar ne güzel kokardı. Ekmeği de çok lezzetli olurdu buğday ununun... Köyün değirmenini Kör Süleyman'ın küçük oğlu işletirdi. Dağdan gelen su, yaz-kış akar, değirmenin kocaman taşını akşama kadar döndürür dururdu. Değirmenin içi öyle güzel kokardı ki kimse dışarı çıkmak istemezdi. Çevre köylerden de buğday öğütmeye gelenler olur, değirmenin önünden eşekler hiç eksik olmazdı. Kimi zaman çok kalabalık olur, sıra bulamayanlar değirmende ya da köyodasında yatarlardı.

Çörtük Rasim'in, tarlasını ağanın oğlundan geri alması, köylüler arasında hayra yorumlanmıştı. Demek, bu ağanın oğlu eyi olacaktı. Ağa öldükten sonra kimsenin evine, tarlasına, bostanına el konulmadı ancak kimseye de bir karış toprak verilmedi. Odun zamanı geldiğinde dağa gidip rahatça odunlarını kestiler ve evlerine yığdılar. Ne jandarma vardı, ne de ağanın adamları. Biraz da olsa soluk almışlar, keleni gibi deliklerde yaşamaktan kurtulmuşlardı. Çörtük Rasim, tarlasının bir bölümüne bostan ekmişti. Bostan tarlasının başına yaptığı kelikte, gün boyu bekliyordu tarlasını. Tarlasındaki toprağı avucuna alıp kokluyordu gizlice. Kayadibi'nde, Çörtük'le ağa arasındaki tarla meselesi tamamen kapanmıştı artık. Yaşar, sık sık Çörtük'ü evinde ve tarlasında ziyaret ediyor, yardımlarda bulunuyordu. Köyde bir tek kendilerinde bulunan Deutz marka traktörle Çörtük'ün tarlasını sürdürüyor, dağdan odun getiriyordu Çörtük için. Artık akraba gibi olmuştu ağanın çocuklarıyla Çörtük Rasim. İçindeki korku yumağı bir sis

gibi dağılmış, Gümüş Dağı'nın tepesinden aşip gitmişti. Ancak insanoğlunun ne kadar içten pazarlıklı, ne kadar kindar ve çiğ süt emmiş olduğunu unutuyordu. Düşmanlığın, ağalar için otuz dokuz yıl değil de kırk yıl sürdüğünü unutmamıştı Çörtük. Kemal Ağa ölmüştü ama ağalık sistemi, oğlu tarafından sürdürülüyordu. Sistem biraz yumuşamış da olsa icapları yerine getiriliyordu. Yine borç para almalar, tarlalarını satıp buğday, yeygi, tohumluk almalar sürüyordu. Büyük ağa ölmüş, küçük ağa yaşıyordu. Kemal Ağanın ölümünün üstünden kaç yıl geçti, kimse saymadı bile. Çörtük Rasim, tarlasını ekip sürüp biçiyordu yıllardır. Kendi kendinin ağası olmuştu artık. Buğdaylarını biçtikten sonra harman yerine getiriyor, emmisinin öküzlerini dövvene koşup sürüyor, yeygisini, bulgurluğunu, yarmasını ayırdıktan sonra geri kalanını, Sekilideki ofise götürüp satıyordu. Kursakları dene, cebi para görüyordu artık. Parasını aldıktan sonra Yerköy'e gidip çocuklarına pılı pırtı, kendisine üst baş alıyordu. Karısı ve çocukları da kendisine yardım ediyor, kimseye muhtaç olmadan yaşayıp gidiyorlardı.

Yine bir sonbahar günü, Rasim ve köylüler, dağdaki ormana meşe kesmeye gittiler. Baltalarla, nacaklarla odun kesip, eşeklere yükleyerek köye getirdiler. Böyle, günlerce gidip geldiler. Rasim, meşeleri evin önüne atıyor, karısı ve çocukları da kesip bir kenara diziyorlardı. Ormanlık alan çok geniş olduğu için köylüler, gider gelirler ama birbirlerinden pek haberleri olmazdı. Yorulduklarında bir ağaç dibine oturup çıkınlarında getirdikleri ekmek, yumurta, çalma ve pestilleri yerlerdi. Geçen yıla kadar Çörtük Rasim'in odunlarını Yaşar Ağa, kestirip gönderiyordu. Çörtük o olayı çoktan unutmamıştı ama ağanın oğulları hiçbir zaman unutmamıştı. Yıllarca kinle, nefretle bu olayın herkes tarafından unutulmasını beklemişlerdi. Çörtük, oduna gittiği bir gün eve dönmedi. Tüm köylüler ve ağanın adamları Rasim'i aradılar, durdular. Ağanın adamları, bir başka gayretle arıyorlardı Rasim'i. Herkes onların samimiyetine zaten inanmıştı. Dağda, bayırda, ovada, derede, tepede, cılgada, mağaralarda, izbe yerlerde aradılar durdular ancak Rasim yoktu. Sonbaharda esen yele, kurda kuşa, börtü böceğe sordular, Rasim'i bulamadılar. Jandarma olayı araştırdı ama hiçbir şey bulamadı tabii. Çevre köylere gidildi, soruldu. Rasim'in, Ankara'daki akrabalarına gittiği dedikodusu çıktı. Ankara'ya da adam gönderildi, soruldu ama Rasim orada da yoktu. Kimileri Rasim'in erdiğine ve göğe uçtuğuna inandılar. Ağaya başkaldırmış ve Hızır Aleyhisselam, onu göğe çıkarmıştı. Çörtük Rasim'le husumeti olan birkaç köylü, göstermelik olarak karakola çekilip sorgulandıysa da hemen serbest bırakıldılar. Karakoldaki o, uzatmalı çavuş yok mu? Has adamıydı ağaların. Hiç kimsenin, Rasim'i Yaşar Ağanın öldürttüğünü söylemeye dili varmıyordu ama içlerinde az da olsa bir şüphe uyanmıştı. Erkekler, ancak gece yatarken karılarına fısıldayabiliyorlardı bu düşüncelerini. Ne de olsa yerin kulağı vardı. Çörtük Rasim'in evi, cenaze evi gibiydi. Gelen herkes bir yorum yapıp kafa karıştırıyordu. Gelen giden o kadar çoktu ki Çörtük'ün evi adeta bir tekke olmuştu. Rasim'in karısı, saçlarını yoldu, elini yüzünü dırmaladı günlerce. Köyün kadınları ne ağıtlar yaktılar, ne türküler söylediler tarlalarda, yunaklıklarda. Ama ne bir ses, ne de bir soluk çıkmadı Rasim'den. Ölüsünü bulsalar ona da razıydılar ama olmadı. Köylüler, tıpkı yoksulluğu, zulmü sineye çektikleri gibi Rasim'in kaybolup gitmesini de sineye çektiler. Rasim'in yittiği tepeye, "Rasim'in Tepesi" adını verdiler. Yaşar Ağa, Rasim'in kaybolduğu günden beri çok mutluysa da köylülere karşı sürekli hüzünlü göründü. Sanki en çok o üzülüyordu. Köy kahvesinde otururken köylülere: "Bu Çörtük bir sıçan deliğine girmiştir. İçimden bir ses, bir gün çıkıp geleceğini söylüyor. İnşallah kötü bir şey olmamıştır. Daha küçük sabileri var." diyordu. Oysa Çörtük Rasim dağa oduna giderken Yaşar Ağanın adamları, önüne geçip elini ayağını bağlamışlar,

bir haralın içine koyup Sekili Ovası'na indirmişlerdi. Delice Irmağı'nın kenarına getirip bin bir işkence ettikten sonra ırmakta boğup öldürmüşlerdi. Rasim'i boğduktan sonra derin bir çukur açıp gömmüşler, üstünü de tepeleyerek dümdüz etmişlerdi. Yılgın ağaçlarının dallarıyla da izlerini silip Kayadibi'ne çıkmışlardı.

Aradan yıllar gelip geçti. Rasim'in ne ölüsünden, ne dirisinden bir haber çıkmadı. Köylüler, acılarını içlerine gömmüşlerdi. Rasim, Delice Irmağı'nın kenarında, gömüldüğü gibi dümdüz yatıyordu. Bir dirhem etini yılanlar, çıyanlar yemişti. Yattığı yerin üstünde yılgın ağaçları boy vermiş, gürleşmiş, şitillerini salmıştı. Toprağında çıkan narpuzlar, yaban naneleri etrafa ayrı bir koku veriyordu. Rasim, ne çok severdi ayran çorbasını? Üstüne tere yağda bir nane yakacaksın ki çal o zaman tahta kaşığı, ban yufka ekmeği... Çörtük Rasim, ağalara başkaldırının bir sembolü olmuştu. Herkes bebelerinin adını "Rasim" koydular. Rasim'in Tepesi'nde yetişen meşe ağaçları, kahırlarından sararıp soldular. Rasim'in yitip gittiği yerden kimseler ağaç kesmedi.